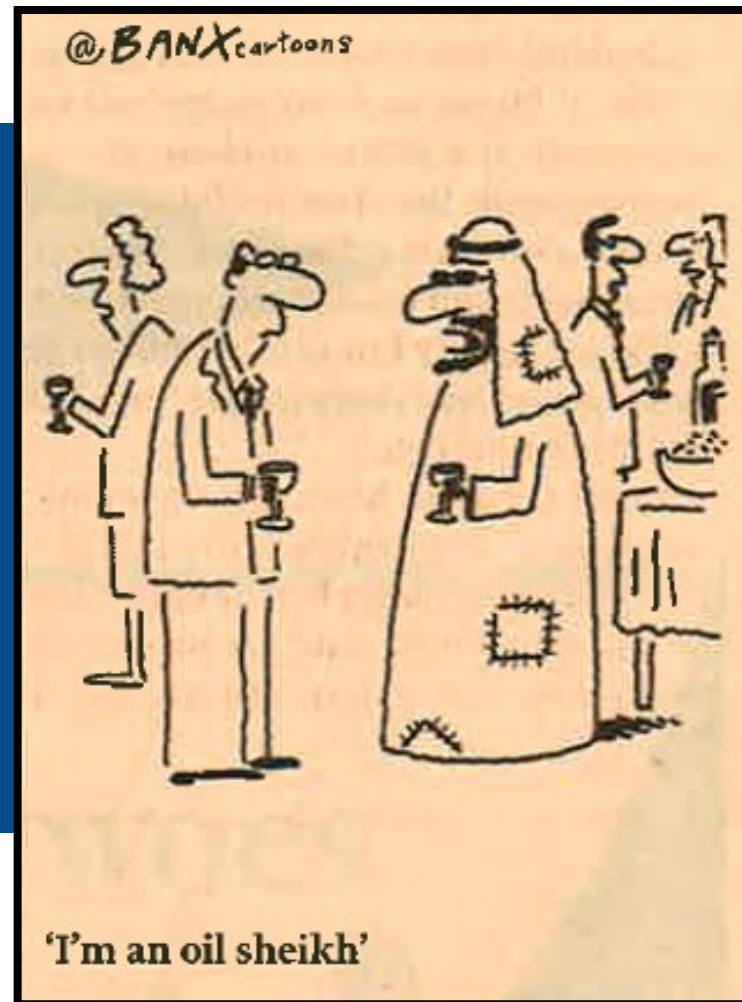
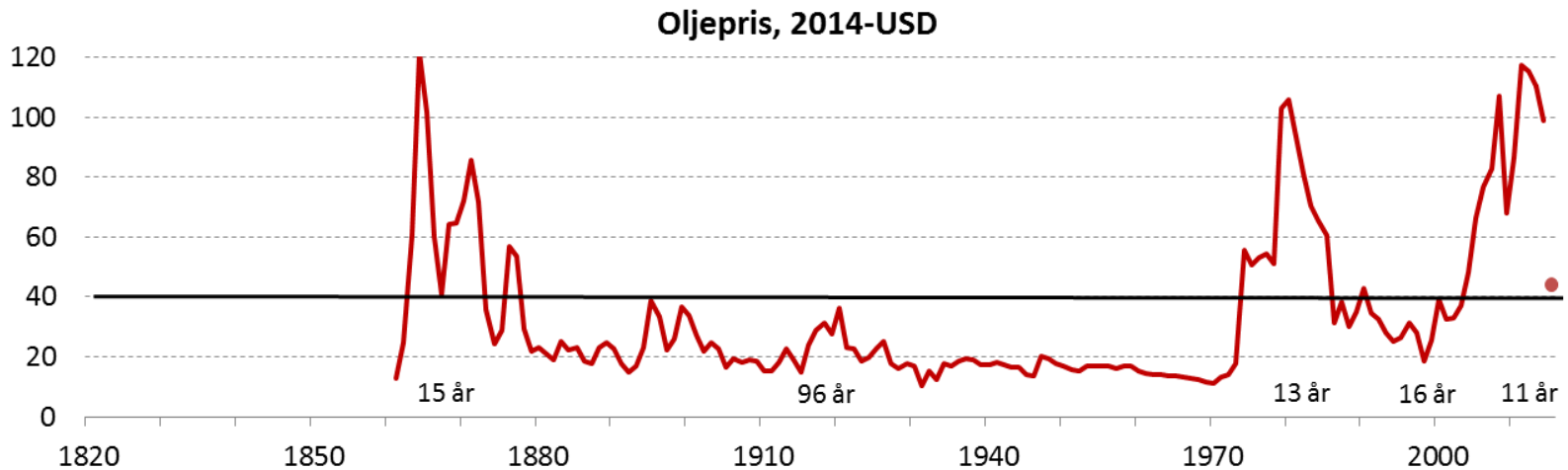

Norge ved et veiskille – utfordringer fra et kommuneperspektiv

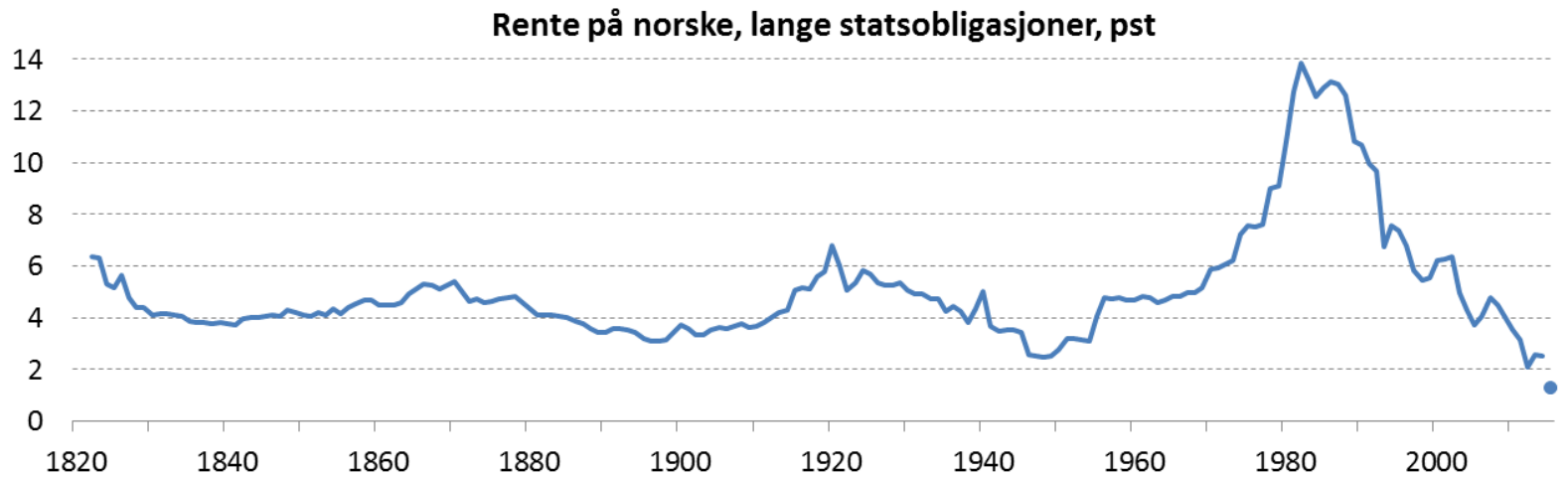
Per Richard Johansen, 10/12-15

Oljepris og renter har vært på historiske unntaksnivåer

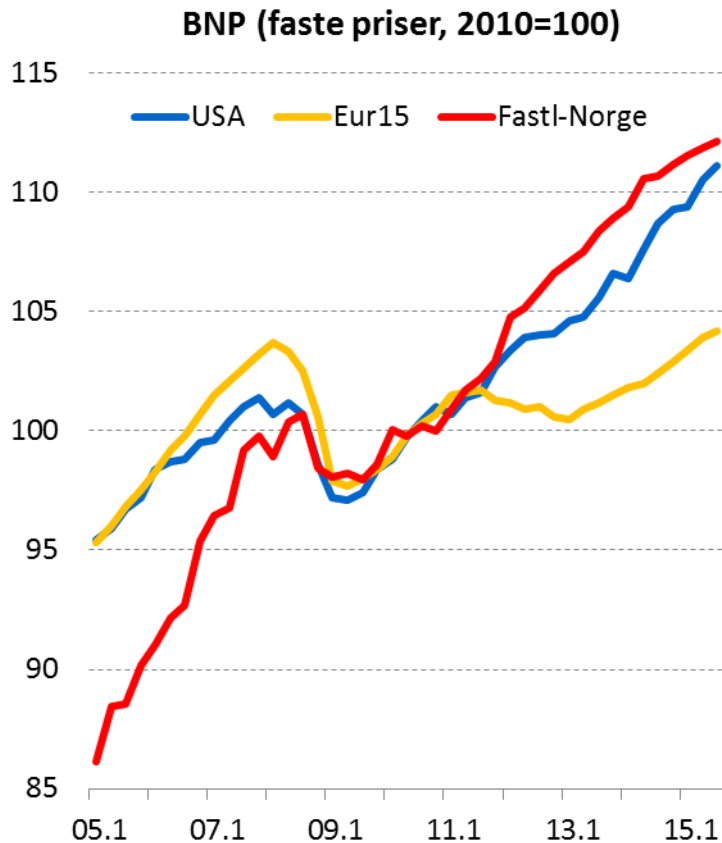

Kilde: BP Statistical Review. KS

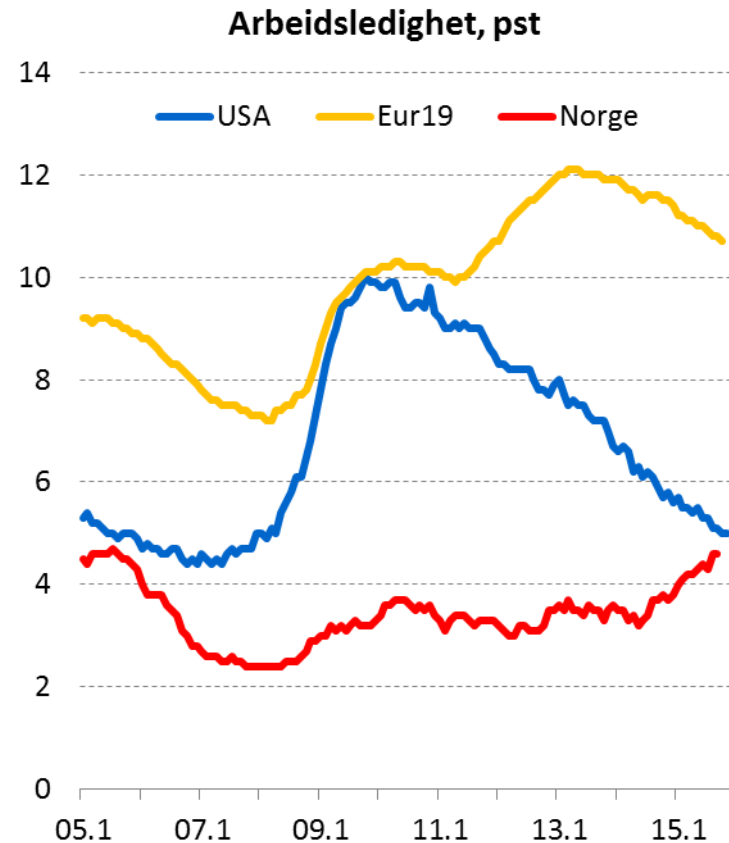

Kilde: Norges Bank

Kombinasjonen av høye oljepriser og lave renter gjorde Norge til annerledeslandet – nå snur det?

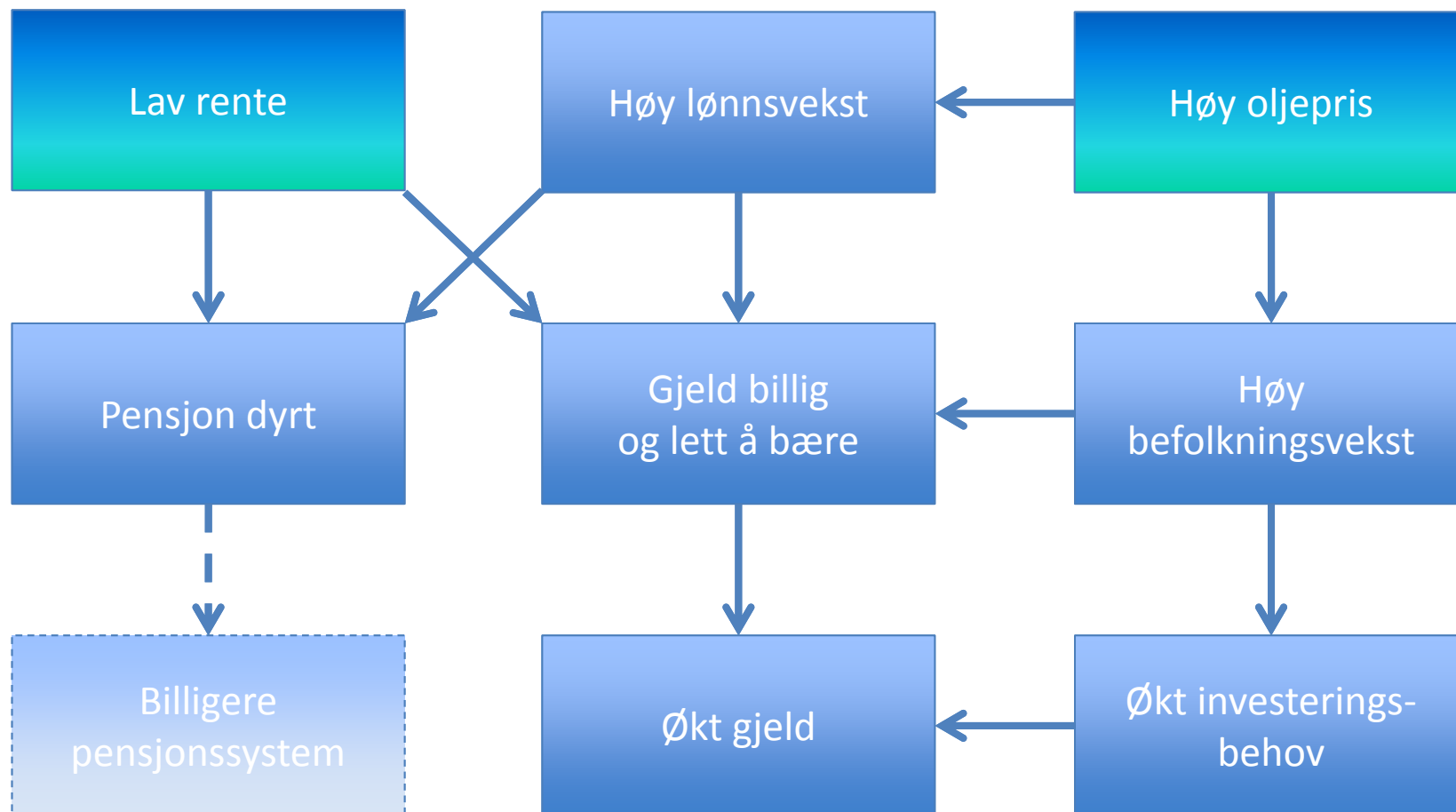

Kilde: OECD, SSB

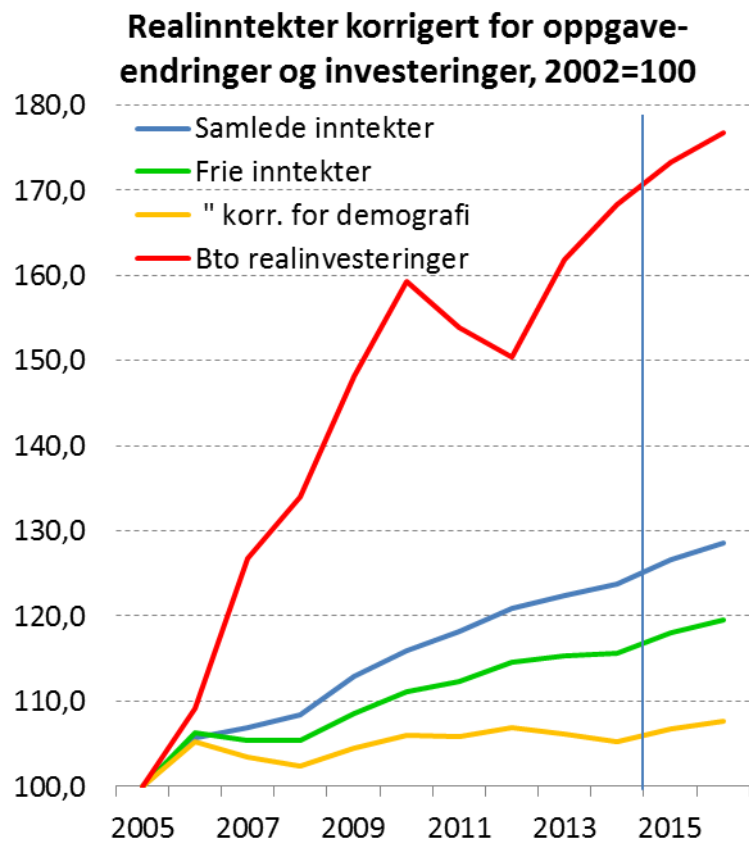

Kilde: OECD, SSB

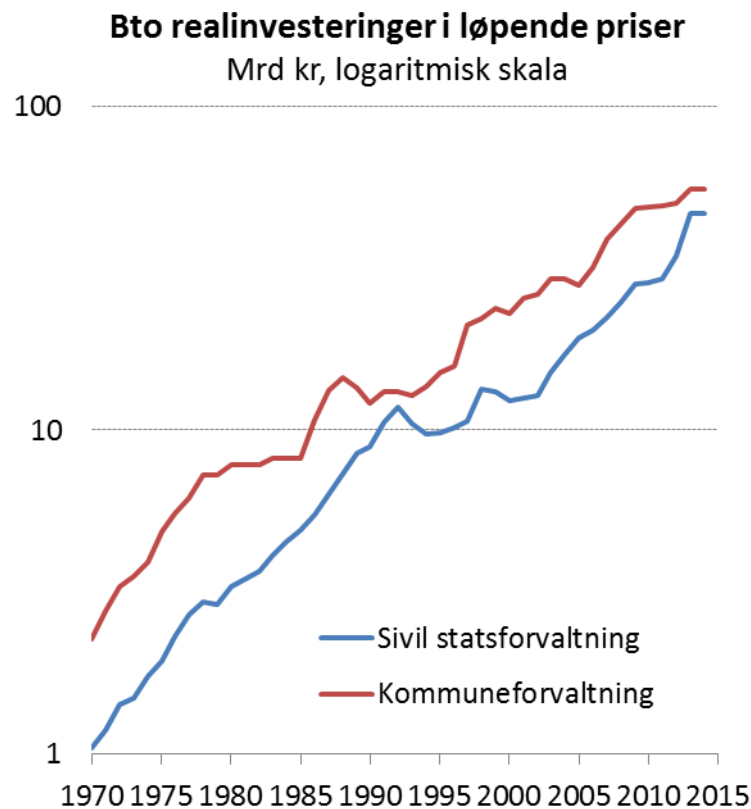
Oljepriser og renter satte også rammene for kommuneøkonomien

Investeringsveksten sterkere enn inntektsveksten – men ikke like sterk som i staten

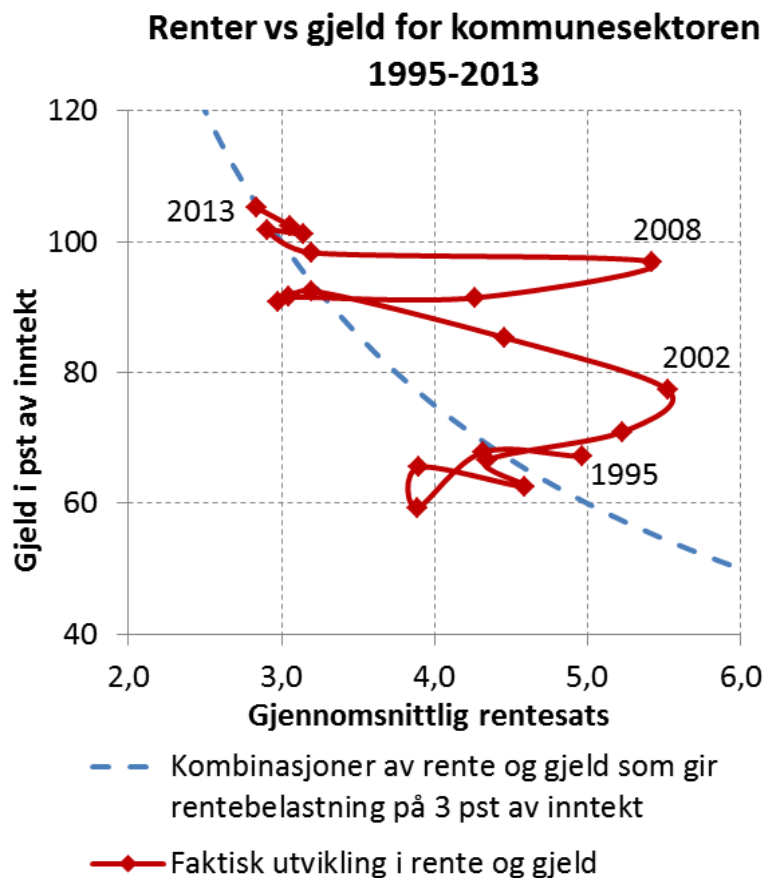
Kilde: TBU, KS

Kilde: SSB og KS. Korrigert for sykehusreformen ved å anta lik vekst for stat og kommuner i 2002, og deretter justere bakover.

KS' budsjettundersøkelse tyder på at investeringsveksten
fortsetter i 2016 – 2019

Lave renter kan lede inn i en gjeldsfelle

Kilde: SSB, KS

- Når rentene er lave, fristes vi til å låne mer, gjelda er lett å bære
- For kommunesektoren som helhet virker det som om 3 pst av inntekt i renteutgifter er en langsiktig likevekt
- Det er enkelt å øke gjelda når rentene faller
- Det er tungt å redusere gjelda når rentene stiger

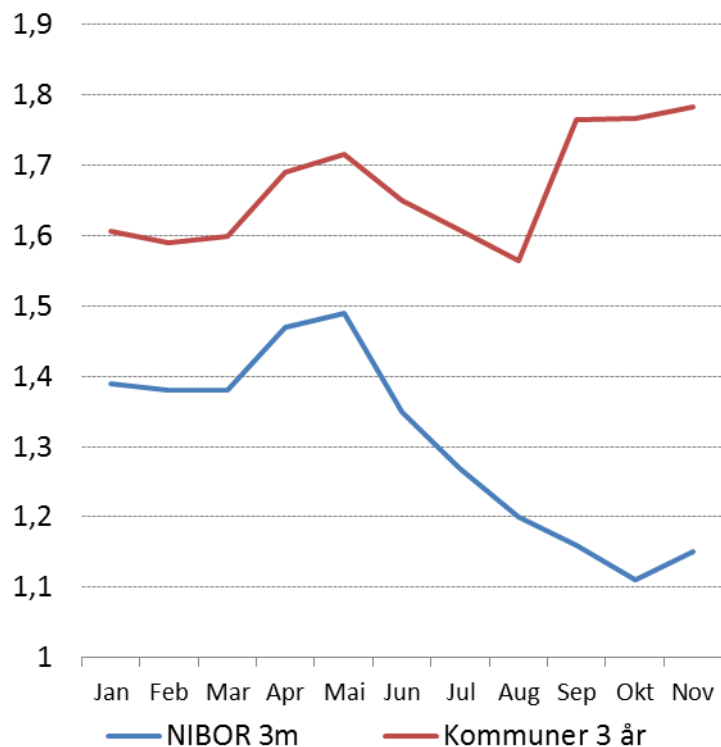
I 2014: 62 kommuner med lite økonomisk handlingsrom, 31 i utgangspunktet svært utsatt

Kommuner med netto lånegjeld over 75 prosent og ...

Netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger	Dispsisjonsfond inkl. regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	
	Under 2 pst av driftsinntekter	2 - 5 pst av driftsinntekter
Under 0 pst av driftsinntekter (negativt)	31 (50 pst) Svært utsatt	14 (23 pst) Noe utsatt
0 - 1 pst av driftsinntekter	8 (13 pst) Noe utsatt	9 (14 pst) Mindre utsatt

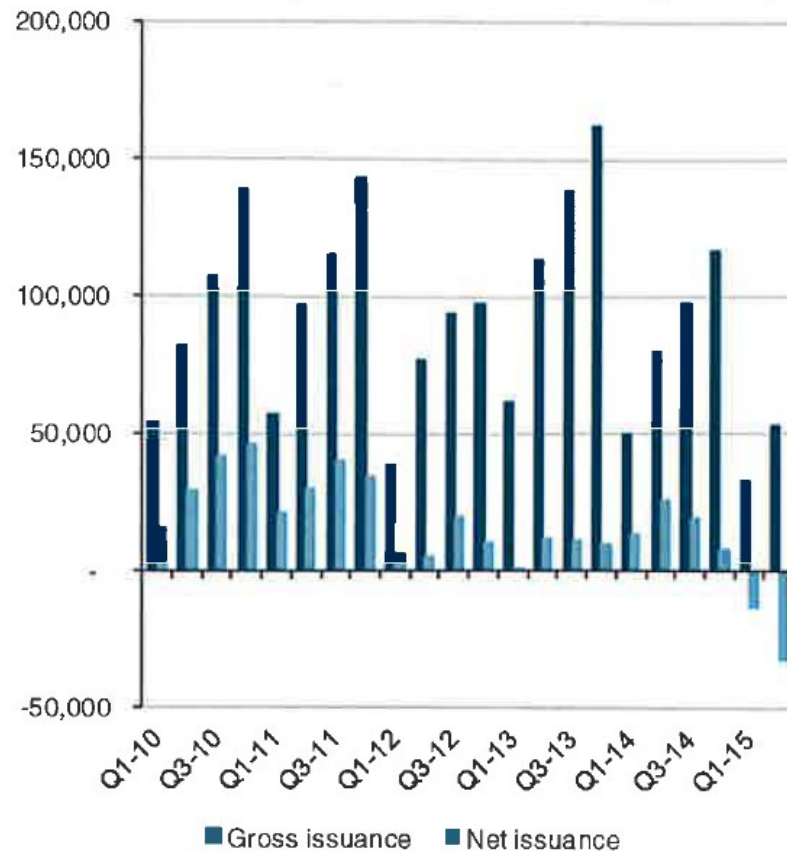
Norske renter går ned, men har økt for kommunene

Rente ikke-ratede kommuner og 3 mnd NIBOR gjennom 2015, pst

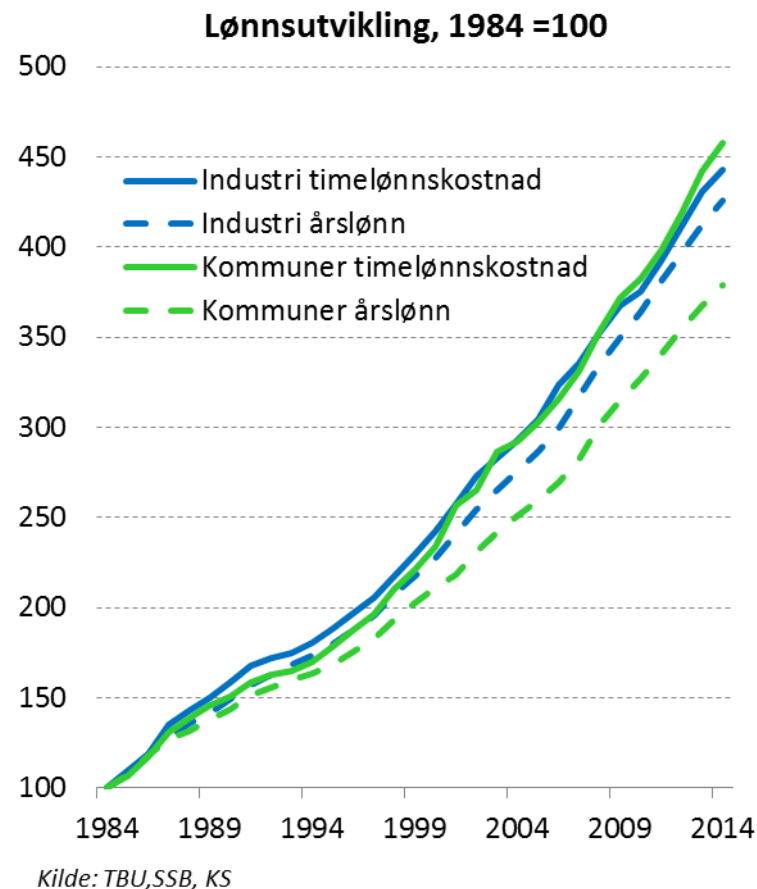
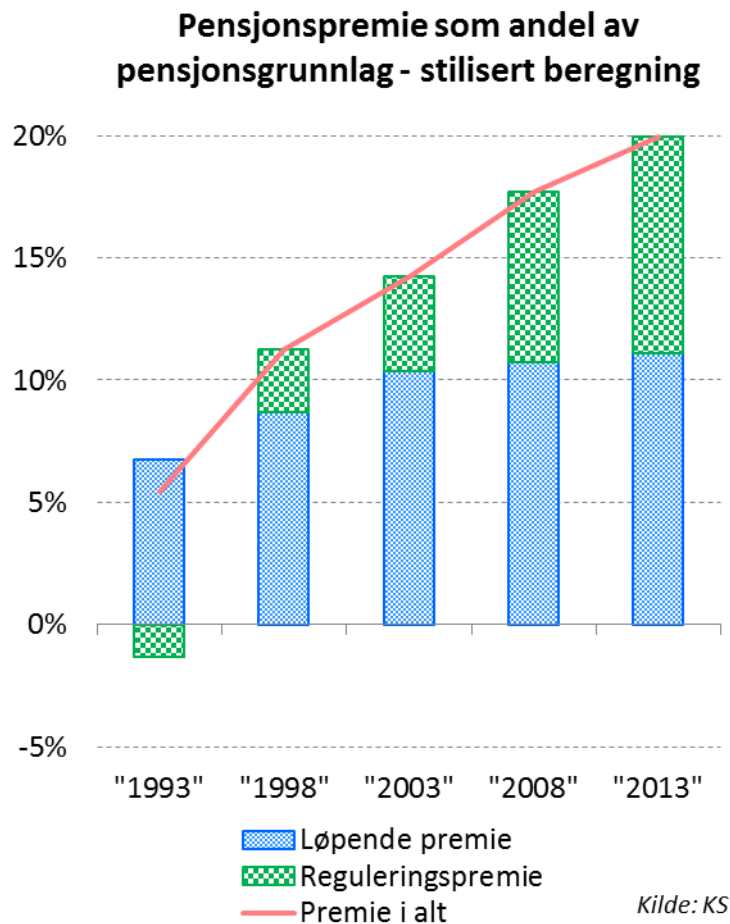

Kilde: Oslo Børs og DNB Markets

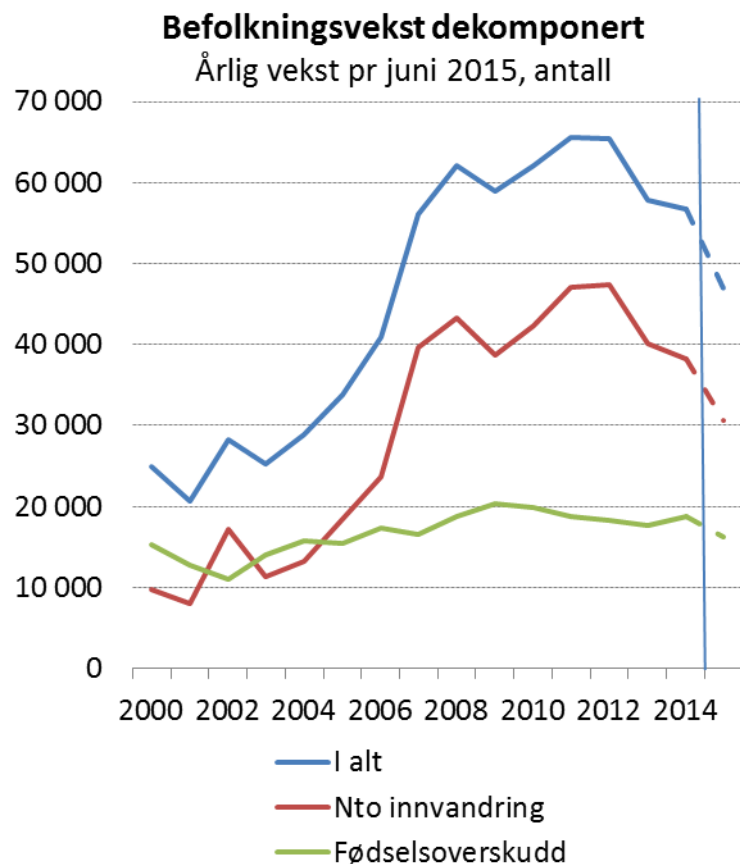
Kommunalbanken, gross and net issuance (NOKm)

Høy lønnsvekst og lave renter har gjort ytelses- pensjon dyrere – men hva hadde alternativet vært?

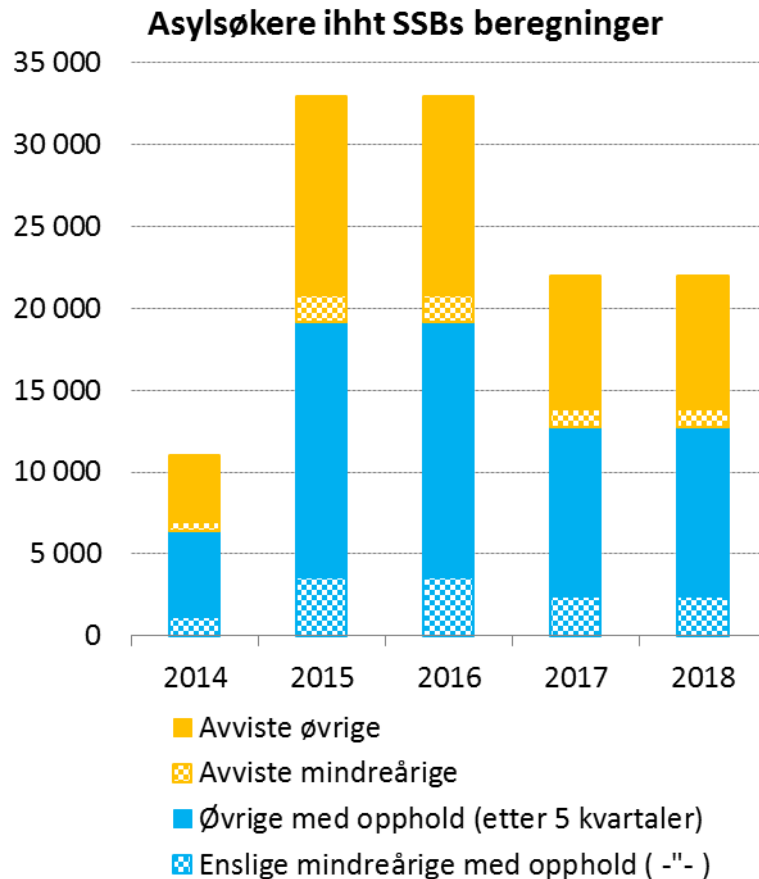
Befolkningsveksten har falt, et demografisk rom for å ta imot flere flyktninger?

Kilde: SSB, KS

- Befolkningsveksten pr juni i år har falt markert
 - nær 20.000 personer mindre enn i 2011-12
- Arbeidsinnvandringen redusert
 - lavere økonomisk vekst og svakere arbeidsmarked
 - svakere kroner, lavere lønninger målt i euro
 - noe sterkere økonomisk vekst i Europa
- Utfordringen er at flyktninger krever mer offentlig innsats enn arbeidsinnvandrere

Økt tilstrømming av flyktninger får på kort sikt relativt beskjedne makroøkonomiske konsekvenser

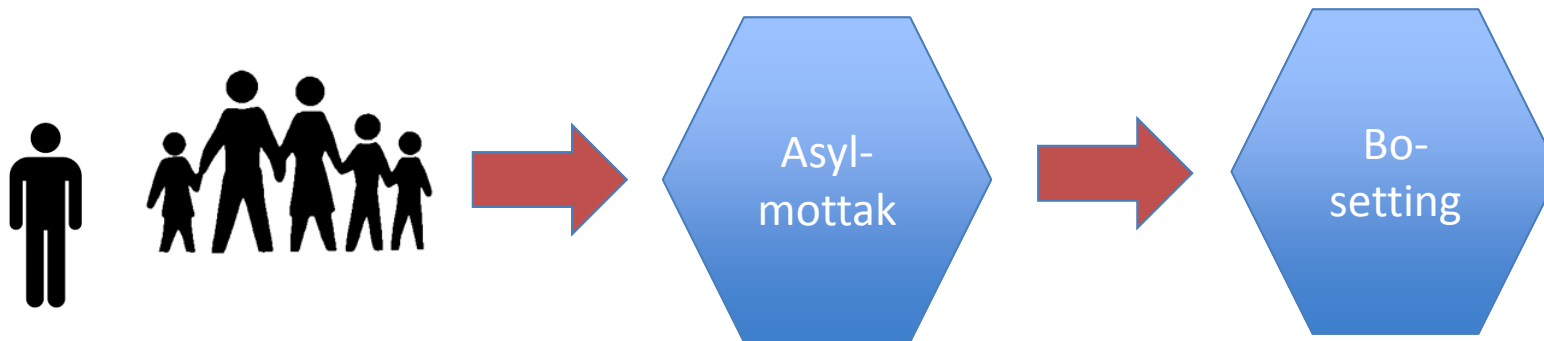

Virkinger av tilstrømming av asylsøker utover 11000 pr år, avvik i pst fra referansebanen

	2015	2016	2017	2018
Befolkning	-	-	0,3	0,5
BNP FN	0,06	0,24	0,24	0,29
Off. konsum	0,26	1,16	1,00	0,99
Disp. realinnt	0,02	0,02	0,25	0,37

Kilde: SSB (Økonomiske analyser 4/2005)

Hva er kommunenes ansvar?

Kommunens plikter

Norskopplæring
Tolketjenester
Helsetjenester
Grunnskole
Barnehage
Barnevern

+

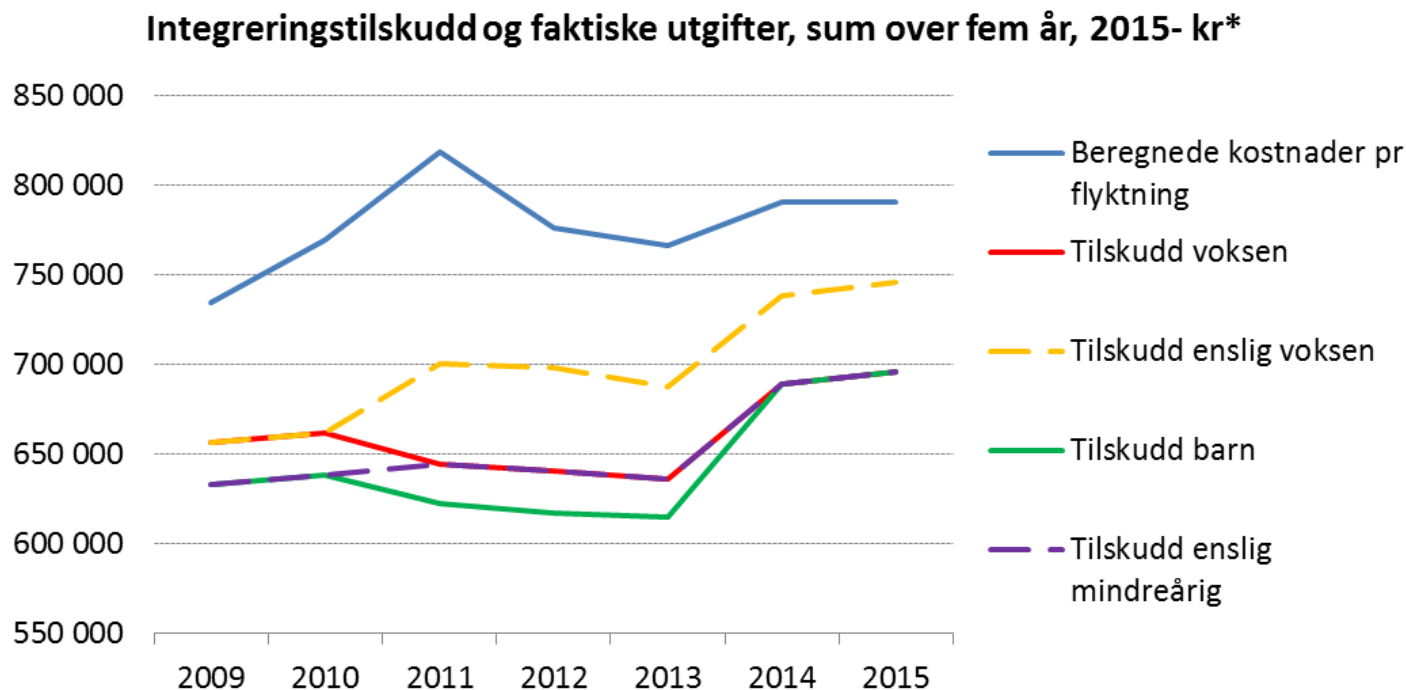
Bolig
Introduksjons-
program
Opplæring i norsk
og samfunnsfag

Finansiering

Vertskommune-
tilskudd
Tilskudd
grunnskole
Tilskudd
norskopplæring

Integreringstilskudd
Særlig tilskudd
funksjonshemmede
Tilskudd norsk og
samfunnsfag
+ fri inntektsvekst?

Bosetting – en dugnad med egenandel for å delta

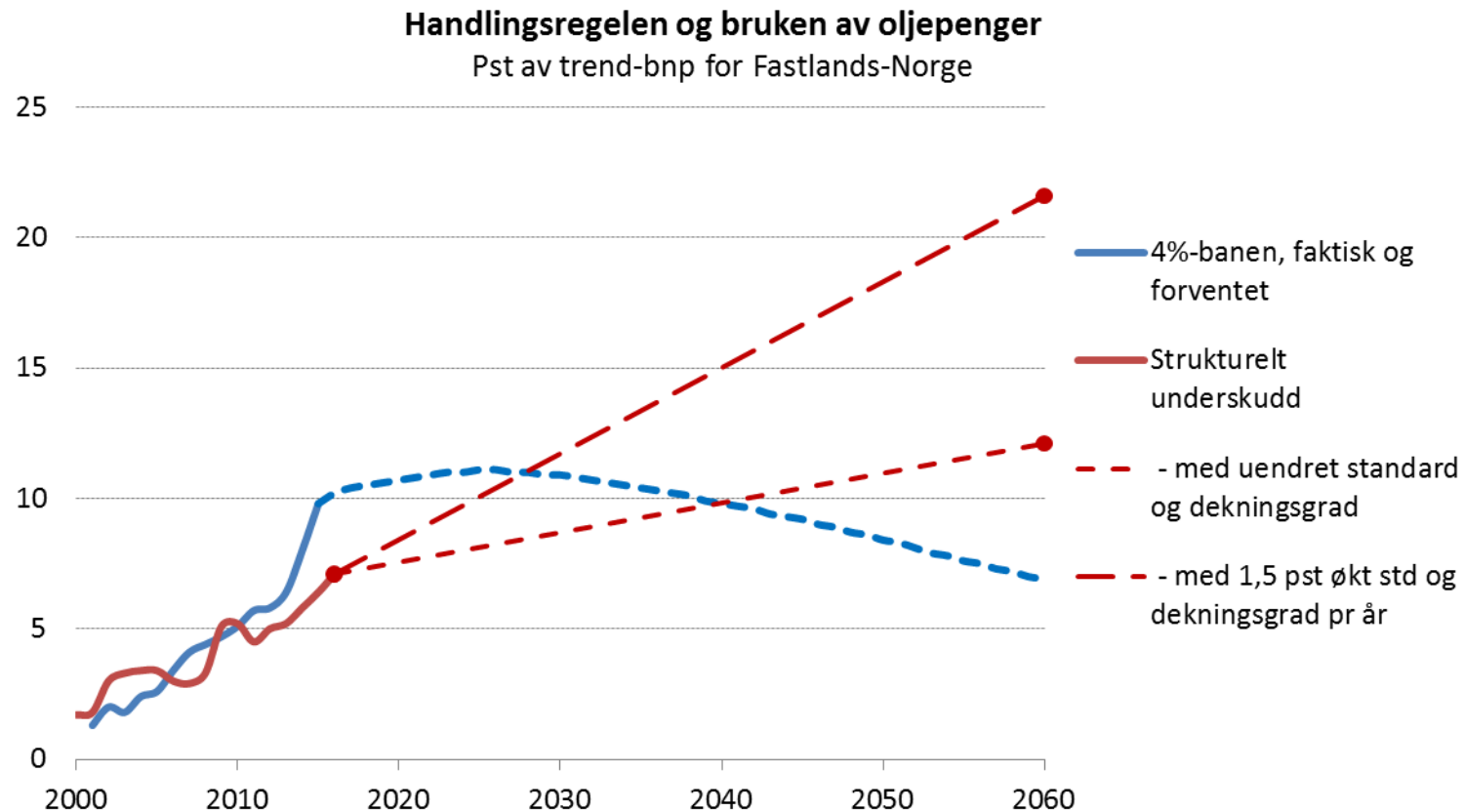

* Omregnet til 2015-priser ved bruk av kommunal deflator.

Kilde: Beregningsutvalget for kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, KS.

- For 2016 er det innført et engangstilskudd for enslige mindreårige på kr 100.000
- Ulikt kostnadsnivå mellom kommuner – ordningen stimulerer til mest mulig effektiv drift

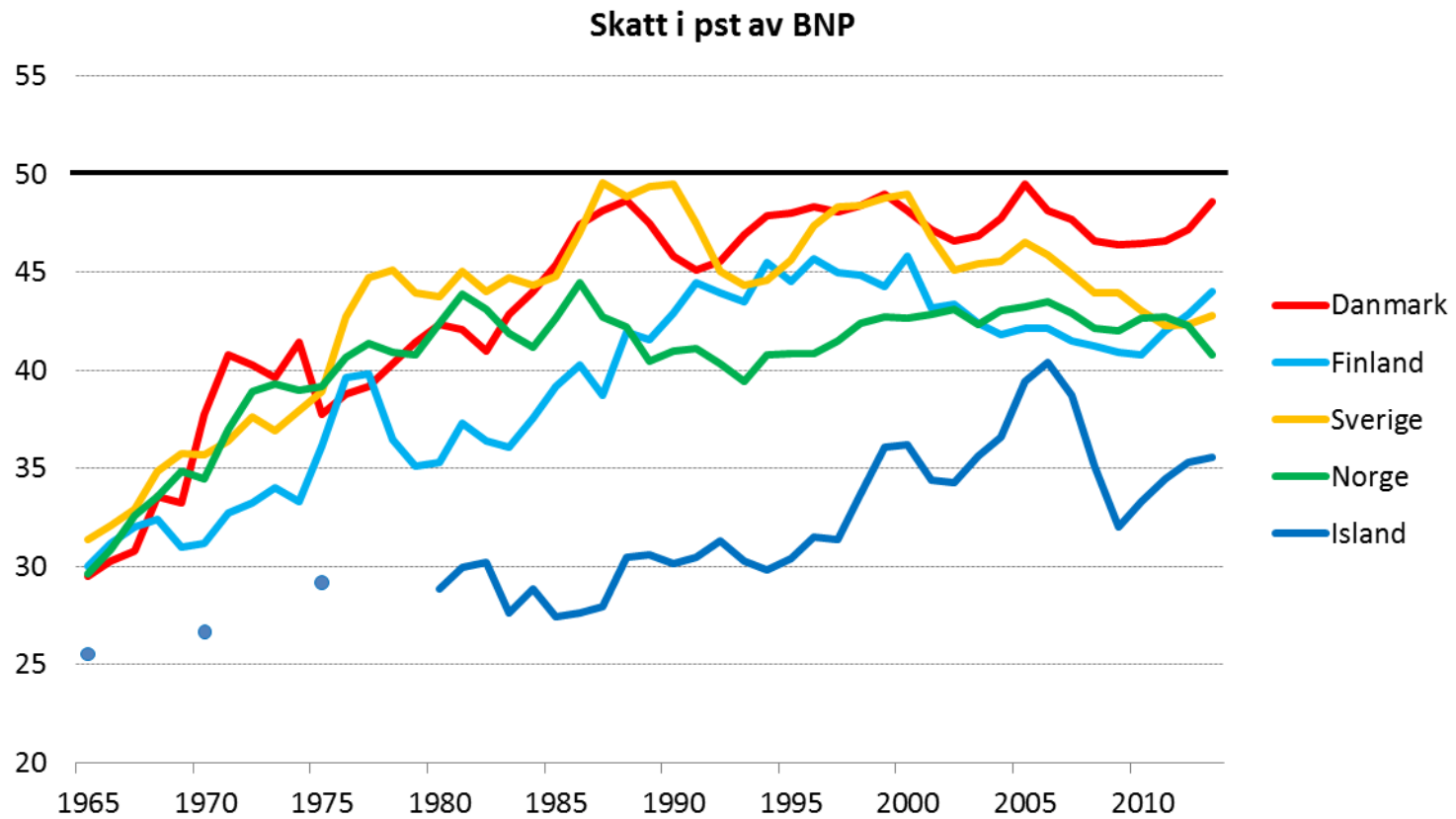
Hittil har oljepenger betalt for velferdsforbedringene – den tiden vil ta slutt om noen år

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2016, KS (linjene mellom kulepunktene er interpolert)

Et inndekningsbehov i 2060 på rundt 15 pst av BNP FN kan være et rimelig anslag, basert på dagens kunnskap

Skattene kan økes, men det vil finnes et tak – i Sverige og Danmark ble politikken lagt om

Kilde: OECD

I framtida må kommunesektoren bli mer effektiv, eller vi må begrense veksten i velferdstjenestene

*Økt produktivitet i privat sektor gir oss økt velstand
bare økt produktivitet i offentlig sektor kan gi oss økt velferd*

@BANXcartoons

'I'm an oil sheikh'